

Izbaja vsak petek z datumom naslednjega dne.

Uredništvo in upravnništvo
»Zarje«
v Ljubljani, Breg številka 12.

Sprejemajo se le frankirani dopisi. Rokopisi ne vračajo.

ZARJA

Socialistično glasilo.

Posamna številka stane 1.25 D.

Naročnina po pošti z dostavljanjem na dom 5 Din mesečno
Za Nemčijo 6 Din; za drugo inozemstvo in Ameriko 7 Din.

Reklamacije so poštne proste.

Oglasi po dogovoru.

Proletarci vseh dežel,
združite se!

V Ljubljani, v soboto, 1. septembra 1923.

Ne demagogija, resno delo
vodi k zmagi!

Ljubezen in usmiljenje?

(K govoru dra Brejca na petem katoliškem shodu v Ljubljani.)

Kolorit petemu katoliškemu shodu v Ljubljani sta dala govornika na manifestacijskem zborovanju na Kongresnem trgu, in sicer znana dr. Ivan Brejc in dr. Josip Leskovar. Nas zanimala zlasti Brejčev govor, ki se je dotaknil socialnega vprašanja ter izrekel nad njim svoje prokletstvo, ne da bi ga skušal dokazati z argumenti.

V prvem delu svojega govora je govoril o zmagujoči cerkvi. Pozabil je pa povedati, da je ta cerkev ohranila svoj vpliv ne toliko zaradi lepih svojih nauk, zaradi svojega bistva, ampak ker je vedno skušala sodočevati v politiki, hodila takorekoč čez drn in strn z vsakršnim režimom ter se modernizirala polagoma z razvojem družbe. Dr. Brejc ni povedal, da je bila ta cerkev ob času svoje največje moči tudi brutalna v svojih odlokih, ki jih je smatrala za potrebne. Za svoj sedanjí vpliv se ima zahvaliti cerkev v prvi vrsti svoji bivši politiki.

Za nas bolj zanimiva kakor to vprašanje pa je izjava dr. Brejca, s katero v nadaljnjih izjavah obsoja materialistični socializem. Dr. Brejc vzklika, da je cerkev ostala, ker je opravljala »od Boga ukazana dela krščanske ljubezni in usmiljenja ter da je socialistični materializem odrekel.

Besede dr. Brejca so bile namenjene samo manifestacijskemu zborovanju, ne pa stvarni razpravi, ki bi tako izjavo temeljiteje osvetlila.

Najprej je treba povdariti, da socialno vprašanje obstoji, in sicer se gode veliki večini človeštva socialne krivice. Govornik tega ni tajil. Pač pa je trdil, da je socialni materialistični boj odrekel, ter da ni utemeljen, ker rešuje katoliška cerkev vprašanje z ljubeznijo in usmiljenjem.

Tu nastane enostavno vprašanje, ali ima tisti, ki se mu godi socialna krivica, pravico do boja za socialno pravico, ali pa mora potrpežljivo čakati na ljubezen in usmiljenje? Socialna krivica se godi več sto milijonom ljudi, ki jih izkorišča kapitalizem, oziroma nekaj sto tisoč kapitalistov.

Dr. Brejc je advokat. V svojem govoru bi nam bil prav lahko povedal, po katerem paragrafu prava ali po katerem zakonu morale se nadomeščati pravica z ljubeznijo in usmiljenjem? A tega ni storil, ker bi tako svojo trditev za pametne možane ne mogel utemeljiti z nikaršnimi argumenti. Pravica je pravica in mi smo mnena, da je vsak organizem, ki živi in ima svobodno voljo, kakor pravite, neopravičen, marveč celo dolžan, boriti se za pravico, naravno tudi za svojo socialno pravico. S to svojo izjavo je dr. Brejc izrekel ubojstvo nad socialno trpečim človeštvom, ker mu odreja pravico do boja za odpravo socialnih krivic, vsled katerih zlasti po vojni hirajo in umirajo sloji in rodovi delovnega ljudstva ne le po mestih, industrijskih krajih, marveč tudi po agrarnih pokrajinah. Tako trditev more izreči le človek, ki ne pozna socialne bede in nje posledic.

Nepotrebno je spuščati se o tem vprašanju v daljšo razpravo, ker je navedeno že tako jasan razlog, da ga razume vsakdo, ki ima le nekaj razuma ter spoštuje katoliški nauk, ki pravi, da greši, kdor zanemarlja svoje zdravje. Kdor rajši prenaša bedo in umira zaradi socialne krivice, kakor da bi se boril za svojo socialno pravico, ta ni nič drugega kakor samomorilec sebe in svojcev.

Iz teh navedb je dovelj jasno razvidno, da usmiljenje in krščanska ljubezen ni pravo mazilo za socialno krivico, ker v družbi vlada tudi materializem, s katerim politikujoča cerkev sodeluje. Komur se krivica godi, je dolžan, da se bori za pravico in ker priznava ves svet socialne krivice, je tudi boj za socialno pravico utemeljen in dolžnost vseh tistih, ki trpe krivico.

Boj je torej utemeljen. Razredni boj obstoji in ga ne morejo odpraviti niti najlepše besede na manifestacijskih shodih.

Govor dr. Brejca je bil drzen protest proti razrednozavednemu proletariatu in krščanskim socialcem. Dr. Brejca že itak poznamo iz nedavno minulih dni.

Po katoliškem shodu.

Čudna so pota božje previdnosti, tako govori narod, ker se je tako naučil. Prav tako pa govori že nekaj tednov slovenska javnost o politiki Slovenske ljudske stranke. Ta stranka je vodila skoro dve leti strogo opozicijsko politiko. Kričala je na vse grlo o krivici režima ter se posluževala najbolj revolucionarnih gesel pri svoji agitaciji, da pridobi zase čim širšo javnost ter obenem opoši kroge vladajočega režima. Provocirala je pogajanja in zblizanje z vladajočo stranko. O tem je moral biti trdno prepričan že vnaprej vsak, kdor pozna politično mentaliteto te stranke.

Demokratsko časopisje je zlasti zadnje dni mnogo pisarilo o tem, da je Slovenska ljudska stranka porabila kot plašč za izpremembo svoje politike katoliški shod, na katerega je povabila najrazličnejše družabne dostojanstvenike, zastopnike vlade itd., ter jim razkazala svoje vrste na eni strani, na drugi strani pa svojo lojalnost, kljub revolucionarni agitaciji in kljub temu, da se je družila iz oporunitete tudi z Radičevci.

Politično je bil torej katoliški shod poklon sedanji vladi in dokaz pripravljenosti za sporazum. Ako vpriporitev trenutno tudi nima večjega pomena, kakor da moralno vpliva na zastopnike radikalne stranke, je s tem podan vendar prvi predpogoj za zaupljivejša politična pogajanja z Belgradom.

Nobenega dvoma ni bilo že zdavnaj, da pojde Slovenska ljudska stranka prej ali slej v Kanosso proti koncesijam, ki jih bo vlada v sedanji zadregi tej stranki rada dala, ker lahko računa z nje lojalnostjo tudi za bodočnost.

Zahteve Slovenske ljudske stranke so bile radikalne, dalekosežne. Vprašanje pa nastane, kaj bo ta stranka končno zahtevala od vlade? Ali ne bo morda, zlasti sedaj po preokretu v političnem kurzu stranke zahtevala le koncesije glede na osvojitve oblasti v Sloveniji?

Belgrajski listi vedo, da je hotel postati dr. Brejc veliki župan ljubljanski, ker se pa ta nakana ni posrečila, utegne odložiti Stanovnik

poslanski mandat, a na njegovo mesto pride v narodno skupščino dr. Brejc. Ako odgovarjajo ti podatki resnici, potem za nas ni nobenega dvoma več, da se uvede v politiko v Sloveniji kurz, ki ga zahteva Slovenska ljudska stranka v zmislu katoliškega shoda. Ta razvoj politične konstelacije pomeni le še občutnejšo reakcijo.

Samoobsebištevno je, da Slovenska ljudska stranka pri pogajanjih ne bo zahtevala ne republike, ne federacije, morda niti ne bo obstala na reviziji ustave, marveč se bo zadovoljila, če dobi v oblasti (eni ali obeh) popoln politični vpliv. Slovenski

ljudski stranki že po svojem bistvu nikakor ni za to, da se izvede kakršnakoli družabna revolucija, marveč bo popolnoma zadovoljna, če dobi deloma politične vaje v roke.

Od vseh takih političnih kompromisov, preobratov v politiki posameznih meščanskih strank ne more proletarijat pričakovati ničesar drugega kakor nove boje proti združeni buržuaziji, ki se organizira v ta namen, da narod, delovno ljudstvo bolj izkoristi. Kdor tega še danes ne veruje, naj počaka ter izreče svojo sodbo nekoliko pozneje.

V naravi meščansko-kapitalistične družbe je taka morala.

Težkoče vprašanja ljubljanske občinske aprovizacije.

Gotovo je eno izmed najvažnejših vprašanj, vprašanje preskrbe mestnega prebivalstva s cenanimi živlenskimi potrebščinami in naložba komunalne uprave je brez dvoma, podvzeti vse, da se aprovizacijsko vprašanje rešuje. Potrebno pa je pri tem, da smo si predvsem na jasnem, v kakšnem položaju se nahaja to vprašanje po vojni in kakšna sredstva so za to na razpolago mestni upravi.

Stremljenje vsake moderne upravljalne, posebno mestne komunne, mora iti za tem, da komunalizira razna za aprovizacijo potrebna podjetja, to so: mlini, mesnice in hladilnice, pekarnice, mlekarne in vrtovi itd. Potrebno je, da si komuna pridobi čim več takih podjetij, katera so v stanu producirati zadostno množino blaga za lastni trg, ter na ta način regulirati cene.

Ako pogledamo, kakšno zapuščino je v tem pogledu prevzela sedanja mestna uprava, konstatiramo, da ni biva mestna uprava storila v tem pogledu popolnoma ničesar, da nima mestna občina niti enega takih podjetij in naprav. Ker pa takih naprav manjka, za ustvaritev pa bi bile potrebne ogromne investicije, ki jih pa zaenkrat občina nima, je dana mestni občini edina možnost, da preskrbi živlenske potrebščine, in sicer od drugih producentov, jih da po primerni ceni na trg in tako prepreči spekulativno dviganje cen.

Rado in mnogokrat se poudarja, da je med vojno aprovizacija razmeroma dobro funkcionirala. Za zgled, da današnja uprava ni zmožna, pa se navajajo visoke tržne cene. To je, ali nerazumevanje današnjega položaja v vprašanju aprovizacije ali pa gola politična demagogija.

Dočim so bile namreč med vojno uvedene rekvizicije in racioniranje živil, po katerih je bil producent prisiljen oddati svoje produkte, potrošnja teh produktov pa je bila razdeljena, je po vojni zopet uvedena popolna svobodna trgovina in poljubna trošnja. Po vojni ni nikakor vezan producent oddati, na primer mestni občini, svoje produkte po določenih cenah, nasprotno ima pravico, da te svoje produkte združuje in jih proda šele tedaj, ko dobi zanje visoko ceno. Konsument pa nasprotno more nakupiti teh produktov le toliko, kolikor mu dovoljujejo sredstva. Da pri tej konkurenci potrošnje delavno ljud-

stvo, kateremu manjka sredstev, ne odreže dobro, o tem se more vsakdo prepričati na trgu vsak dan.

Kakor že omenjeno, preostaja komuni edina možnost nakupa in prodaje živlenskih potrebščin, da pa to ni tako enostavno, izhaja iz gori navedenih dejstev.

Mestna uprava je prisiljena prevzeti nase ves riziko, ki je s tem združen in ta riziko ni majhen. Upoštevati je, da mestna uprava nima absolutno nikakih podpor, s katerimi bi mogla kriti eventualne izgube, ki so ob sedanjih nesigurnih in nestalnih valutarnih prilikah prav lahko mogoče. Nevarnost teh izgub pa je pri mestni občini tem večja, ker je le-ta prisiljena nakupiti, na pr. žito, v večjih množinah, ker le tako more izdatno vplivati na cene.

V svesti si položaja, v kakršnem se nahaja aprovizacijsko vprašanje, je sedanja večina storila prvi korak s tem, da je pričela v lastni režiji nakupovati živino in otvorila mestno mesnico. Dasi niso bila občini na razpolago velika sredstva, je imela tudi v sedanjem obsegu mestna mesnica ta uspeh, da je zadržala cene mesa, katere so se ob ustanovitvi mesnice rapidno dvigale. Seveda so se takoj pojavili defetisti v vrstah opozicije. Narodni socialisti so prevzeli nase žalostno vlogo, oviranja, sumničenja in omalovaževanja dela za aprovizacijo mestnega prebivalstva.

Jasno je, da ne sme ostati pri ustanovitvi mesnice. Treba bo dobiti sredstva, da se organizira mestna prodajalna vsaj za najmanjše živlenske potrebščine. Povdarjamo pa že sedaj, da mora biti ta mestna prodajalna taka, da ne bo že od vsega začetka povečevala že itak precejšnjega nezaupanja v aprovizacijo. Mestna občina mora dobiti sredstva za dostojen lokal, obrat sam pa naj vodi strokovno naobrazeni nameščenci, ne pa kaki protežiranci — nestrokovnjaki. Taka mestna prodajalna naj ima v zalogi predvsem: moko, mlekarne izdelke, mast, fižol itd.

Gotovo pa je, da mora mestna občina pri vsem tem skrbeti za sredstva, s katerimi nabavi vse naprave, ki smo jih navedli v začetku članka, ker šele tedaj bo mogla uspešno vršiti preskrbo mestnega prebivalstva po zmernih cenah. O vseh teh napravah hočemo govoriti v prihodnjem članku.

Kriza v socializmu.

O tem predmetu radi jako mnogo govore in pišejo kritiki, ki ali negirajo socializem ali pa mu hočejo biti samo učitelji. Pri vsem tem pa pozabljajo, kako lahko je pisati kritike o stvarih, ki jih vsak posameznik lahko presoja po svoje, to je, individualno.

Če govorimo o krizi v socializmu, se moramo najprej ozreti v predvojno dobo ter ugotoviti, kaj je imel socialistični pokret takrat in kaj ima danes. Tam, kjer so bile socialistične organizacije pred vojno krepke, so danes po takozvani krizi tudi še krepke, kjer so pa bile pred vojno slabe, so slabe tudi danes.

Po vojni je večinoma po vseh deželah naraslo socialistično gibanje. Pri volitvah smo dobili cele kope glasov, o katerih smo pa že takrat vedeli, da je med volilci mnogo takih, ki so le slučajno volili in agitirali z nami. Ta pojav smo opazili povsod. Jasno je pa tudi, da teh množic ni bilo mogoče prepojit s socialističnim naziranjem, velik del tudi že po svoji mentaliteti ni spadal v socialistični pokret.

Socialistična agitacija je bila v jedru vedno smotrena, ker je presojala dejanski položaj z opreznostjo ter ni računala ne z dogmami ne z demagogijo, da bi hipnotizirala množice, ki so se zatele v prvem hipu v socialistične vrste.

Povsem krivo je tudi mnenje, da so po vojni nastale za socialistični pokret povsem drugačne razmere. Izpremenile so se nekoliko politične meje, izpremenile tudi gospodarske edinice, toda družabni odnosi se v bistvu niso izpremenili. Vse, kar se je zgodilo je to, da se je izvršila koncentracija kapitala in povečala vs

Tudi v naši državi se torej vrši grupacija strank, ki ima le preočito tendenco, da podpre režim ter da sodeluje pri konsolidaciji meščanske družbe. Najpomembnejša je v Sloveniji preorijentacija Slovenske ljudske stranke, ki postane s tem, če se sporazume z radikaleci, najzanesljiveja hrbtenica konsolidacije meščanskih strank, to je, kapitalizma v državi.

POLITIČNI PREGLED.

Nezrelost „Jutrovih“ političarjev. „Jutro“ pa piše o nemem katoliškem shodu kakor o predpustni maškeradi. Na vse pretege smeši in omalovažuje pritrditev, samo „Jutro“ in njega duševni velikani pa tiče kakor medvedje v svojih luknjah. To, velespoštovan „Jutrovci“, ni politika, ni delo, ne kulturno ne politično. Danes imajo klerikalci vpliv v Sloveniji, in sicer mnogo ga imajo po vaši zaslugi, ker ste vi, dokler ste še mogli voditi politični boj, vodili boj proti socializmu in komunistom, ne pa proti klerikalizmu. Proti klerikalcem ste nastopali samo toliko, da ste jih dražili, kakor razposajeni paglavci. V tem je bila mladodemokratska politika ves čas nesmotrena, zaradi tega ne prihaja v poštev niti v vprašanju splošnega razvoja in napredka. Tako klaverno vlogo ne igra nobena politična stranka v Sloveniji kakor „jutrovska“, če prav se vedno baha, da je tam zbran cvet „naprednjaštva“.

Reško vprašanje rešeno? Baroš in Delta ostaneta jugoslovanska. Reka pa dobi paritetno komisijo, od česar Italija noče odstopiti, ker smatra italijanski nacionalizem, da je Reka italijanska in ker ima potem Italija dve izhodni točki iz Jugoslavije, Trst in Reko v svojih rokah.

Radiča

sti v soboto in nedeljo. V nedeljo dopoldne je bil obhod po mestu in potem manifestacijsko zborovanje na Kongresnem trgu. Prireditve se je udeležil tudi kralj, nuncij Pellegri-netti, prometni minister dr. Janko-vič, predsednik narodne skupščine Ljuba Jovanović in jugoslovanski škofje ter diplomatični zastopniki tujih držav. Prireditve je uspela do-bro, kar je popolnoma naravno, ker je to stranka v Sloveniji, ki res dela za svoj politični vpliv med naro-dom.

Kaj zahteva krščanski sociali-zem? V torek popoldne je poročal na katoliškem shodu prof. dr. Aleš Ušeničnik o sodobnem socialnem razvoju in krščanstvu. V svojem govoru je omenjal izkriščenje ka-pitalizma, grozeči komunizem, ki predstavlja teror proti terorju ka-pitalizma. Svoj referat je koncentri-ral na tri teze: 1. pravičnost in lju-bezen, 2. naravne reforme, 3. pra-vične pravne oblike, eventualno tudi socializacija, če ne pomeni nič dru-gega kakor socialno podreditev se-bičnih gospodarskih koristi po-sameznikov koristim celokupnosti. — Stališče govornika se torej giblje v mejah, ki jih je označil dr. Breje v svojem govoru. Družabno razmerje se mora urediti po njegovem mne-nju — dobrohotno, ne sme se izpre-minjati družabni red, ker bi to ne bi-lo naravno. Nikakor pa ni govornik proti delavskim obratnim svetom, gospodarskim odborom itd.

Dinamični atentat na električno centralo v Trbovljah. V noči od sre-de na četrtek se je izvršil atentat na električno centralo v Trbovljah. Di-namična eksplozija je razbila okna in streho elektrarne ter en kotel, kar pomeni sicer znatno škodo, vendar pravega namena, če je bil tak, ni do-segla. Ako bi bila eksplozija imela pravi učinek, bi bil obrat v premo-govniku ustavljen za daljšo dobo. Povsem naravno je, da mešč